

МАФКУРАВИЙ ТАҲДИДЛАРНИ ОЛДИНИ ОЛИШДА ИСЛОМИЙ ҚАДРИЯТЛАРНИНГ ЎРНИ

Жуманиёз Султонович Ра матов

Тошкент давлат транспорт университети “Ижтимоий фанлар” кафедраси
му дири

Машкура Инамжанована Ра химова

Тошкент давлат транспорт университети Ижтимоий фанлар кафедраси катта
ў қитувчиси

Ми ршод Нўъмонович Ҳасанов

Тошкент давлат транспорт университети “Ижтимоий фанлар” кафедраси
ў қитувчиси

АННОТАЦИЯ

Мақолада Таҳдидларни шартли равишда иқтисодий, социал, сиёсий, табиий –иқлимий, экологик, демографик, мафкуравий ва ҳарбий тоифаларга ажратар эканмиз буларнинг барчасини умумий «ижтимоий таҳдид» номи билан белгилаш мақсадга мувофиқ. Чунки, барчасининг замирида ижтимоий муносабатлар, авваламбор инсон фаолияти билан боғлиқ жараёнлар ётади.

Калит сўзлар: Инсон, жамият, , социал, сиёсий, табиий –иқлимий, экологик, демографик, мафкуравий ва ҳарбий Таҳдидлар. ижтимоий таҳдид.

КИРИШ

Бугун дунёнинг барча минтақаларида глобаллашув жараёни ижтимоий-маданий ҳодисаларга ўзининг турлича таъсирини ўтказмоқда. Бундай таъсирнинг бир хил эмаслиги дунё мамлакатларининг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий, ахборот, маънавий салоҳиятлари ва геосиёсий омиллар билан чамбарчас боғлиқ. Таҳдидларни шартли равишда иқтисодий, социал, сиёсий, табиий –иқлимий, экологик, демографик, мафкуравий ва ҳарбий тоифаларга ажратар эканмиз буларнинг барчасини умумий «ижтимоий таҳдид» номи билан белгилаш мақсадга мувофиқ. Чунки, барчасининг замирида ижтимоий муносабатлар, авваламбор инсон фаолияти билан боғлиқ жараёнлар ётади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

«Таҳдид» - (арабча сўздан олинган бўлиб, хавф- хатар дегани) бу инсон ҳаётий фаолияти, умуман, яшашни чигаллаштирувчи унинг ўз салоҳиятига таяниб асрлар давомида ўзи учун мақбул, шу билан бирга жамият барқарорлиги, хавфсизлигини асрашга қаратилган муҳофаза тизимига ҳамда маълум тарихий давр мобайнида барпо этилиб, аниқ мақсад сари йўналтирилган ижтимоий сиёсий тузилма, аниқроғи, давлатнинг сиёсий асосини заифлаштириши, кейинчалик эса, уни емирилишига олиб келувчи маҳаллий, ҳудудий, минтақавий ва ниҳоят, умумсайёравий салбий омилларнинг кириб келиши натижасида аниқ макон ва замонда юз берувчи ўта салбий нохуш, беқарор сиёсий ижтимоий тарихий вазиятдан иборатдир. Юқоридан келтирилган таърифдан келиб чиқадиган бўлсак, сўз асосан, жамиятга, сиёсий ҳаётга турли-туман салбий таъсирлар, омилларнинг кириб келиши натижасида шаклланган ва уни издан чиқаришга қаратилган макон ва замонда аниқ ва ўта салбий, беқарор ижтимоий вазият тўғрисида бормоқда. Умуман, тажриба гувоҳлик берадики, жамият, давлат, инсон манфаатларига нисбатан таҳдидлар даражасидан қатъий назар улардан келадиган зарарли оқибатларнинг таъсири нуқтаи назаридан деярли бир хиллигини эътироф этиш мақсадга мувофиқ. Шу ўринда Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг, “Фарзандларимизнинг турли радикал ва зарарли ғоялар таъсирига тушиб қолишига йўл қўймаслик – асосий вазифамиздир. Бу борадаги ишларни янгича ёндашувлар билан давом эттиришимиз керак” – деган сўзи барчани огоҳликка чақиради.

Биз тадқиқотимизда таҳдидларнинг миллий маънавиятимизга салбий таъсири ва уларга қарши курашишда шахс масъулиятини исломий қадриятлар асосида такомиллаштиришнинг ўзига хос жиҳатларини тадқиқ этишни бугунги глобаллашув жараёни шиддатли тус олаётган бир даврнинг энг долзарб фалсафий муаммолари сифатида ёритишга ҳаракат қилдик.

Биринчи Президентимиз Ислом Каримовнинг «Юксак маънавият - энгилмас куч» асарида: «Маънавий таҳдид деганда, аввало, тили, дини, эътиқодидан қатъи назар, ҳар қайси одамнинг том маънодаги эркин инсон бўлиб яшашига қарши қаратилган, унинг айнан руҳий дунёсини издан чиқариш мақсадини кўзда тутадиган мафкуравий, ғоявий ва инфорацион хуружларни назарда тутиш лозим.» деб таъриф берилади.

Дарҳақиқат, бугунги глобаллашув жараёнлари шиддат билан кечаётган бир даврда маънавиятга қарши қаратилган бундай мудҳиш хавф – хатарлар азалий умуминсоний ғоялар билан йўғрилган ислом дини билан бевосита боғлиқ миллий

қадриятларимизнинг илдизига ҳам болта уришга хизмат қилмоқда.

«Биобарин, маънавиятга қарши қаратилган ҳар қандай таҳдид ўз - ўзидан мамлакат хавфсизлигини, унинг миллий манфаатларини, соғлом авлод келажагини таъминлаш йўлидаги жиддий хатарлардан бирига айланиши ва охир оқибатда жамиятни инқирозга олиб келиши мумкин».

Маънавий таҳдидлар вайронкор кучларнинг ўз моддий, сиёсий манфаатларини кўзлаган ҳолда ҳар хил марказлар томонидан бирон бир мамлакатга нисбатан ичкаридан ёки ташқаридан туриб бевосита амалга ошириладиган маънавий бузғунчиликнинг муайян шаклидир. Улар ўз мақсадларига эришиш учун ҳар қандай усуллардан, одамларнинг маънавий рухий ҳиссиётлари, миллий туйғулари, ҳар қандай жамиятда мавжуд ижтимоий–иқтисодий муаммолардан, шунингдек ОАВ, Интернетдан усталик, фирромлик , ноҳолилик билан фойдаланишга ҳаракат қилади.

Маънавий тажовузлар кўпинча турли ниқоблар, жозибали шиор ва ғоялар ниқоби ортида иш кўради.

Бу борада маънавий таҳдидларнинг уч турини алоҳида таъкидлаш жоиз:

Мафкуравий таҳдидлар.

Ғоявий таҳдидлар.

Информацион таҳдидлар.

Мафкуравий таҳдид – ижтимоий сиёсий ҳаракат, оқим ёки сиёсий куч ўз мафаатини ифодаловчи ўз мафкурасини кўрқитув, зўрлик йўли билан бошқаларга тикиштириш. Мафкуравий таҳдидлар жамият, давлат ёки халқ, миллат ёки элат тақдирига хавф солиб турган, фожиали оқибатларга олиб келиши мумкин бўлган мафкуравий хавф – хатарлар мажмуаси. Ўзбекистон ҳам бундай таҳдидлардан четда қолаётгани йўқ. Фуқаролар онгида бу сиёсий экстремизм, диний фундаментализм, этник ва миллатлараро зиддиятлар, коррупция ва жиноятчилик, мафкуравий таҳдидлар шаклида намоён бўлмоқда . Айниқса, ўрта аср араб халифалигини қайта ўрнатиш ғояси ҳамда халқаро террорчилик ва диний экстремизм марказлари орқали моддий – ғоявий таъминланаётган ақидапарастлар мафкураси бугун минтақамиздаги тинчлик ва барқарорлик, учун катта хавф бўлиб турибди.

Ғоявий таҳдидлар инсон маънавий оламида ёт ғоялар, қарашлар ва мақсад – муддаоларни шакллантиришга интилади. Бугунги кунда ғоявий таҳдидларнинг қуйидаги кўринишлари намоён бўлмоқда : ахлоқий бузуқлик, зўравонлик, эгоцентризм, индивидуализм, «оммавий маданият» , миллий давлатнинг тараққиёт моделига

ишончсизлик уйғотиш, миллатлараро низолар келтириб чиқаришга уриниш, ёшлар онгини заҳарлаш.

Бундан кўзланган мақсад ривожланаётган давлатнинг моддий ва маънавий бойликларига эгалик қилишдир. Чунки ғоявий таҳдидлар охир – оқибатда давлатни инқирозга олиб келади.

Информацион таҳдидлар эса инсоннинг онгини заҳарлаш ва шу тариха ўзлигига эга бўлмаган оломонни таркиб топтиришни кўзлайди. Бугунги кунда информацион таҳдидлар асосан интернет воситасида кириб келмоқда. Ҳозирги давр дунё миқёсида мафкуравий жараёнлар мисли кўрилмаган даражада глобаллашиб бораётган даврдир. Ахборот тарқатиш жараёни бутун Ер юзини қамраб олмоқда. XX асрнинг сўнгги ўн йиллигида яратилган мўъжиза халқаро компьютер тармоғи, яъни интернет тизимининг вужудга келиши ва у орқали ахборот алмашинуви жараёнларининг тезлашиб бориши бугунги кунда ғоявий таъсир ўтказиш кўламини кенгайтирмоқда.

Дарҳақиқат, дунёда глобаллашув шароитида интернет тизими бугунги кунда мафкуравий таъсир ўтказишнинг асосий воситаси бўлиб қолмоқда. Бу жараён ўсиб келаётган ёш авлод онгини салбий қарашлар билан банд этиб, бугунги кунда жамиятда ўта жиддий ва хавфли муаммоларни келтириб чиқармоқда. Масалан, интернетдан шахс онгини вайронкор ғоялар орқали заҳарлаш ва зарарлаш мақсадида фойдаланиш, аниқроқ қилиб айтганда, шахснинг қалби ва онгини мафкуравий кураш объектига айлантириш, мафкуравий курашнинг энг оммавий ва тезкор усуллари билан бири бўлиб қолмоқда. Натижада шахс кибер хуружлар қаршисида ожиз бўлиб қолмоқда. Яъни, биз буни фалсафий нуқтаи назардан таҳлил қилар эканмиз, шахснинг ижтимоий тармоқлар орқали юборилаётган нотўғри информациялар, бузғунчи ғоялар домига тушиб қолишининг асосий сабаби, уни онг соҳасиданда кучлироқ бўлган онгости соҳасига таъсир этишининг илғор методларидан фойдаланилишидир.

ХУЛОСА

Бугунги глобаллашув асрида компьютер техникаси терроризмнинг виртуал кўринишларидан кибертерроризмнинг асосий объекти бўлиб қолмоқда. Энг оғриқли нуқтаси шундаки, ушбу техникадан маънавий таҳдид қилиш воситаси сифатида фойдаланилмоқда. Бунинг учун уларнинг ҳаёти ва фаолиятига оид бадиий асарлар, кинофильмлар, театр асарлари, хужжатли фильмлар яратиш зарур. Уларнинг портретлари мактаб, коллеж, лицей, олий таълим

муассасалари, ишлаб чиқариш корхоналари, маданият саройлари, кутубхоналар, кино ва концерт заллари фойеларида, хатто метро бекатларида бўлса, ёш авлодга ўрнак олиш, тақлид қилиш, интилиш учун имкониятлар яратган бўлар эдик. Мамлакатимизнинг Биринчи Президенти Ислом Каримов ўз пайтида ижод аҳлига кино, телевидение ва театрларимизда замонамиз қаҳрамонлари образларини яратиш тўғрисида ниҳоятда зарур кўрсатмалар берган эди. Лекин, афсуски, бу вазифа кўнгилдагидек бажарилмади. Чунки фарзандларимиз ўзимизнинг миллий қаҳрамонларимизни билмаса, у ҳолда, четдан “қаҳрамон” излаб топади. У топган “қаҳрамон” банклардаги сейфларни очиб, пул ўмарадиган ўғрими, одам ўлдиришдан тап тортмайдиган ашаддий каллакесарми, инсонларнинг мабдағларини турли замонавий усуллар билан ўзлаштирадиган фирибгарми, буниси энди бизга номаълум. Айтишадику, агар биз ўз фарзандларимизни ўзимиз тарбияламасак, уларни “тарбияловчилар” бир зумда топилади.

REFERENCES

1. Пахрулдинов Ш.И. Дунёвий демократик давлатчилик қурилиши амалиётида диний экстремизм таҳдиди. Тошкент: 2001, 178-б.
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. –Тошкент: Ўзбекистон, 2018 йил, 28 декабрь.
3. Ислом Каримов «Юксак маънавият – енгилмас куч» Тошкент 2008 . Маънавият 14 бет
4. Ислом Каримов «Юксак маънавият – енгилмас куч» Тошкент 2008 . Маънавият 12 бет
5. М. Н. Ҳасанов, С. У. Бошмонов, & Т. О. Жонибеков (2022). АБУ НАСР ФОРОБИЙНИНГ ИЛМ-ФАНЛАР ТАСНИФИДА АҲЛОҚИЙ ВА ДИНИЙ ҚАРАШЛАРИНИНГ ТАҲЛИЛИ. Academic research in educational sciences, 3 (TSTU Conference 1), 608-613.
6. Ж. С. Раматов, & М. Н. Ҳасанов (2022). АБУ НАСР ФОРОБИЙНИНГ ЖАҲОН ИЛМ-ФАН ТАРАҚҚИЁТИГА ҚЎШГАН ҲИССАСИ ВА УНИНГ БУГУНГИ КУНДАГИ АҲАМИЯТИ. Academic research in educational sciences, 3 (TSTU Conference 1), 648-653.
7. Миршод Нўмонович Ҳасанов (2022). ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ТАРАҚҚИЁТИ БОСҚИЧИДА ЁШЛАРИНИНГ МАЪНАВИЙ ВА МАДАНИЯТИНИ ЮКСАЛТИРИШНИНГ УСТИВОР ВАЗИФАЛАРИ. Academic research in educational sciences, 3 (6), 791-798.

8. М.Н.Ҳасанов, Б.З.Зайниддинов, О.А.Абдухалилов, & Д.Д.Джурайев. (2022). МЕҲНАТДА ИНСОННИ ШАКЛЛАНИШДАГИ АҲАМИЯТИ . *JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS*, 4(3), 116–123. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/new/article/view/624>
9. Н. Ж. Назарова & М. Н. Ҳасанов (2022). ТАЛАБАЛАРДА БЎШ ВАҚТДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. *Academic research in educational sciences*, 3 (6), 752-758.
10. Рахимова, М. И., & Ҳасанов, М. Н. (2020). Роль среднеазиатской философии в развитии мировой и европейской науки. *Вестник науки и образования*, (4-1 (82)), 38-41.
11. U Ruzigul, J Nasirjan, A Dilmurodkhokim, H Mirshod. RATIONALE AND HISTORY OF HUMAN REFLECTIONS IN THE MUSLIM PHILOSOPHY. // *International Journal of Advanced Science and technology*, 2020. 1453-1458.